

Deze kaart geeft een overzicht van de belangrijkste waarden op basis waarvan politici keuzes maken in de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling. De waarden geven aan wat de politici intrinsiek 'waardevol' of 'goed' vinden in de ruimtelijke ordening en in de ingerichte ruimte. Met ruimtelijke ordening bedoelen we het ruimtelijk relevante beleid en het proces om de ruimte in te richten. Met de ingerichte ruimte bedoelen we het resultaat van dit proces. Achter elke waarde staat een korte uitleg.

Deze kaart is tot stand gekomen in hechte samenwerking met het lectoraat Area Development op basis van literatuuronderzoek en drie denksessies met deskundigen met kennis van politieke waarden en affiniteit met ruimte. Wij danken alle deskundigen voor hun denkwerk.

Handreiking Waardenkaart Ruimtelijke Ordening

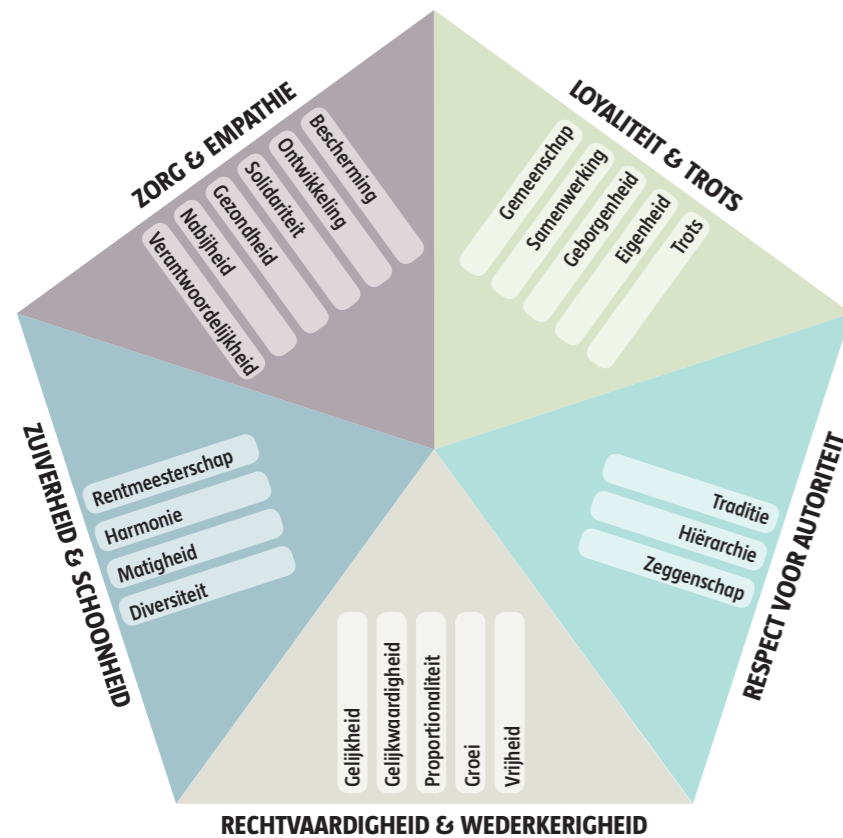
Door: Willem Buunk en Marloes van der Weide, Lectoraat Area Development Windesheim

Normatieve posities en kernwaarden

Vijf normatieve posities kenschetsen het speelveld van politieke waarden die een rol kunnen spelen in de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling. De vijf normatieve posities zijn onderling fundamenteel verschillende uitgangspunten voor morele oordeelsvorming over inrichting, beheer en gebruik van ruimte. Binnen dit politieke speelveld kunnen 23 kernwaarden worden onderscheiden. De vijf normatieve posities en de 23 kernwaarden zijn weergegeven op de waardenkaart RO

Wat zijn de politieke kernwaarden binnen de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling?

- *Zorg & Empathie* is het normatieve uitgangspunt voor waarden die te maken hebben met het voorkomen van pijn of ongemak voor een ander. In deze waarden staat het inlevingsvermogen in anderen centraal en de diepgevoelde wens om voor anderen te zorgen.
- Met *Rechtvaardigheid & Wederkerigheid* als normatief uitgangspunt worden waarden belangrijk waarin de onderlinge verhouding tussen mensen centraal staat (gelijkheid, gelijkwaardigheid) en krijgt eerlijkheid in verdelingsvraagstukken een invulling.
- *Respect voor autoriteit* is het normatieve uitgangspunt waarin het belang van gezag voorop staat, waarin gezagsgetrouwheid hoog gewaardeerd wordt en waarin acceptatie van leiders en leiderschap sleutelwoorden zijn.
- Met *Zuiverheid & Schoonheid* als normatief uitgangspunt worden zuivere idealen aangeduid. Daarmee zijn waarden verbonden die gaan over de zuiverheid of schoonheid van de materiële leefwereld, waarden waarin de puurheid van de immateriële wereld tot uitdrukking komt en religieuze waarden.
- *Loyaliteit & Trots* is bij uitstek een normatief uitgangspunt dat verbonden is met gemeenschappelijke waarden. Vanuit dit normatieve uitgangspunt gaat de aandacht uit naar waarden die de verbinding van een individu met een eigen sociale kring benadrukt, waarden die uitdrukking geven aan de kracht van de groep.

Wenken voor praktische toepassing

De Waardenkaart RO is een hulpmiddel voor het herkennen van de normatieve herkomst van argumenten, voor het interpreteren van politieke vragen en voor het begrijpen van de normatieve herkomst van een bijdrage aan een politiek debat of interactief gebiedsproces. Inzicht in de politieke waarden die in een situatie een rol spelen vergt interpretatie. Een aantal tips:

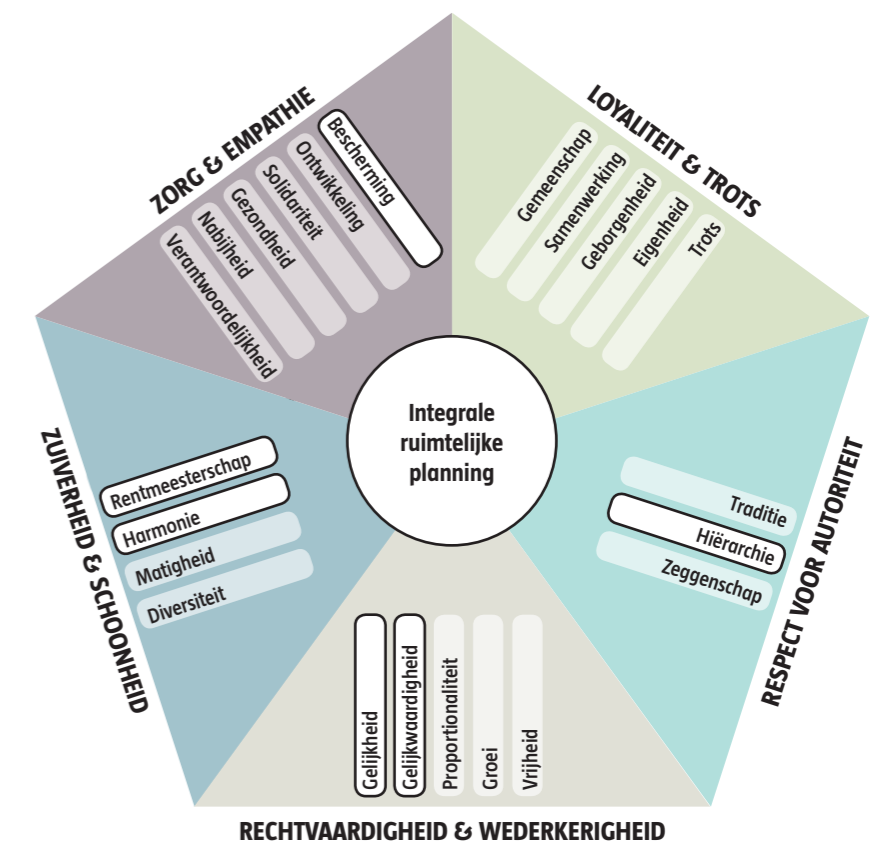
- Waarden zijn woorden. Op de kaart zijn de meest kenmerkende woorden en waarden gebruikt, maar in de praktijk zijn vele variaties mogelijk. Interpretatie is vereist.
- Waarden zijn vaak herkenbaar in argumentaties of in de onderbouwing van een standpunt. Waarden drukken een diepgevoelde intentie of wens uit voor de 'goede ruimtelijke inrichting' en de 'goede samenleving'.
- Politiek is vaak retoriek: wedervragen, kluitjes in het riet en omdraaiing van wat eigenlijk bedoeld wordt. Waarden kunnen ook als negatieve waarde voorkomen (*respect voor autoriteit* kan in de uitgesproken afkeer van autoriteit herkenbaar zijn).
- Proceswaarden en inhoudelijke waarden, concrete waarden en abstracte waarden worden in de praktijk van politieke oordeelsvorming en besluitvorming naast elkaar gebruikt.
- Actoren met overeenkomstige belangen (zoals 'de bewoners' in een gebiedsproces), kunnen zich in hun standpunten laten leiden door verschillende normatieve posities en waarden.
- Mensen hebben een plooibare geest en vaak ambivalente voorkeuren. Standpunten kunnen verbonden zijn met onderling verschillende waarden.
- Proceswaarden en inhoudelijke waarden, concrete waarden en abstracte waarden worden in de praktijk van politieke oordeelsvorming en besluitvorming naast elkaar gebruikt. Deze kaart maakt geen onderscheid in deze typen waarden.
- De Waardenkaart helpt professionals in de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling ook hun eigen waarden en normatieve positie te herkennen en te plaatsen ten opzichte van anderen.

In de digitale versie van de Waardenkaart RO is per politieke partij het beeld zichtbaar gemaakt van typerende waarden.

Onderscheidende waarden, verbindende thema's

Integrale ruimtelijke planning is in de praktijk van de ruimtelijke ordening een belangrijk ideaal. Het vormt een verbindend verhaal, waarin politieke waarden die voortkomen uit verschillende normatieve posities herkenbaar zijn. Een variant op de centrale vraag van de Waardenkaart RO is bijvoorbeeld *Op basis van welke waarden maken politieke partijen keuzes over de goede inrichting van de ruimte door middel van integrale ruimtelijke planning?* Het antwoord is te zien in onderstaande figuur en kan met onderstaande toelichting uit de Waardenkaart RO afgeleid worden.

Vanuit welke waarden kiezen politieke partijen voor integrale ruimtelijke planning?

- Het belang van een integrale afweging is verbonden met de normatieve positie *zorg & empathie*, in het bijzonder met de kernwaarde *bescherming*. Een integrale afweging moet kwetsbare belangen beschermen ten opzichte van sterke belangen.
- Een variant op deze argumentatie is dat er altijd sprake is van deelbelangen die moeten worden afgewogen ten opzicht van het algemeen belang. Hierin is de kernwaarde *hiërarchie* herkenbaar die voortkomt uit de normatieve positie van *respect voor autoriteit*.
- De inzet van integrale afweging wordt ook gebruikt om invulling te geven aan de kernwaarden *gelijkheid* en (in mindere mate) *gelijkwaardigheid*, die voortkomen uit de normatieve posities van *rechtvaardigheid & wederkerigheid*. Het recht op een gelijke toegang tot woningen en voorzieningen wordt dan in verband gebracht met het sturen op een ruimtelijke inrichting waarin deze functies in onderlinge samenhang wordt afgewogen.
- In de voorkeur voor een integrale afweging laten zich ook kernwaarden *harmonie* (balans of evenwicht in de ingerichte ruimte en tussen mens en ruimte) en *rentmeesterschap* (zorgvuldige afweging over ingrepen in de leefomgeving) herkennen. Deze komen beide voort uit de normatieve positie van *zuiverheid & schoonheid*.